

Mbështetje për Sipërmarrjen dhe Inovacionin

Programi qeverisës

2021-2025

Mbështetje për sipërmarrjen dhe inovacionin në Ekonomi

2021 - 2025

- A. Analizë e premtimeve
- B. Kuadri rregullator dhe përputhja me strategjitë dhe politikat
- C. Alokimet dhe kapacitetet fiskale dhe kostot e lidhura
- D. Krahasimi i Kostove me alokimet buxhetore, të Ardhurat dhe kapacitetet Fiskale
- E. Vlerësimi i efektit ndikues të Programeve deri në 2025
- F. Vlerësimi i aspektit rregullator dhe kërkesat dhe strategjitë sektoriale lidhur me premtimet
- G. Mbështetja për Sipërmarrjen në sektorët më produktivë të ekonomisë shqiptare
- H. Vlerësimi i reflektimit të përgjegjësisë dhe kontratës të realizuar me votuesit në aspektin buxhetor, fiskal dhe ekonomik për premtimet
- I. Shpërndarja e Efektit të Premtimeve në rajonet dhe shtresat e popullsisë
- J. Vlerësimi i përmbushjes së programeve

PËRGATITJA DHE SHPËRNDARJA

Raport progresi

Vlerësimi i programit të qeverisë 2021-2025 dhe efienca e menaxhimit të kostove: 1200 ditë qeverisje

Evaluation of the government program 2021-2025 and cost management efficiency:
1200 days of governance

www.polifakt.al

www.altax.al

info@altax.al

Janar 2025

Tirana, Shqipëri

Polifakt.al është një platformë e pavarur dhe e besueshme për monitorimin e realizueshmërisë së premtimeve politike. Ajo ofron analiza të detajuara mbi zbatueshmërinë financiare të angazhimeve elektorale, duke i krahasuar ato me performancën reale të qeverisë dhe alokimet dhe kufizimet buxhetore.

Pikat kyçe të Polifakt.al në vlerësimin e përmbushjes

Monitorimi i premtimeve zgjedhore dhe programeve qeverisëse

[Polifakt.al](http://www.polifakt.al) ndjek sistematikisht premtimet e bëra nga liderët politikë, duke vlerësuar:

Realizueshmërinë. A janë premtimet të arritshme brenda kontekstit aktual ekonomik?

Burimet financiare. A janë ndarë burime të mjaftueshme për zbatimin e premtimeve?

Statusi i përmbushjes. Tregon nëse premtimet janë realizuar, pjesërisht realizuar, apo të porealizuara.

Krahasimi me kapacitete fiskale dhe kostot e përmbushjes

Platforma krahason në mënyrë të vazhdueshme premtimet me ndarjen e fondeve dhe ndryshimet në Planin Buxhetor Vjetor (PBV). Kjo ndihmon në identifikimin e:

- ✓ Përputhshmërisë midis premtimeve politike dhe shpenzimeve reale.
- ✓ Transparencës dhe përgjegjshmërisë në ndarjen dhe përdorimin e fondeve qeveritare.

Raportet e progresit

[Polifakt.al](http://www.polifakt.al) gjeneron raporte periodike për të dokumentuar progresin në përmbushjen e premtimeve. Këto raporte përfshijnë:

- Vlerësimin e performancës së ministrive dhe sektorëve përkatës.
- Përditësime mbi shkallën e arritjes së objektivave të qeverisë.

Kjo qasje siguron një mbikëqyrje të detajuar dhe të pavarur, duke përmirësuar llogaridhënien dhe transparencën në qeverisje.

Kushtet e përdorimit të Raportit

Qëllimi dhe përgjegjësia

Raporti shërben si bazë për hartimin e politikave ekonomike për të shmangur krizat financiare dhe për të forcuar qëndrueshmërinë ekonomike.

Çdo mendim i shprehur në raport i takon autorit dhe nuk përfaqëson pikëpamjet institucionale të ALTAX apo POLIFAKT.

Riprodhimi dhe shpërndarja

Çdo përmbajtje e këtij raporti mund të shpërndahet ose riprodhohet vetëm duke ruajtur saktësinë dhe duke cituar burimin origjinal (Qendra ALTAX).

Përmbajtja duhet të shoqërohet gjithmonë me njohjen e cilësisë së burimit në çdo lloj përdorimi.

Kushtet për përdoruesit

Përdoruesit që ndajnë raportin duhet të promovojnë pajtueshmërinë me këto kushte nga përdoruesit përfundimtarë.

Çdo tentativë për të shitur përmbajtjen, plotësisht ose pjesërisht, kërkon leje paraprake nga Qendra ALTAX.

Kufizime të përdorimit

Raporti mund të përdoret vetëm për qëllime jo-fitimprurëse.

Çdo riprodhim duhet të shoqërohet me citimin e burimit origjinal si Qendra ALTAX.

Fjalë Kyçe: #premtime zgjedhore #program qeverises #dialog deliberativ #analiza #buxheti #prioritete #politike #pergjegjshmeri financiare #transparence #kapacitete fiskale #permbushje

Kodi JEL: D72, E62, H50, P11

© Të gjitha të drejtat e rezervuara nga **Qendra ALTAX**.

Konsiderata

(Shqip) Ky dokument është një produkt i bashkëpunimit mes një grupi të gjerë kontribuesish – autorëve, ekspertëve, përpunuesve të të dhënave dhe stafit mbështetës nën drejtimin e Drejtoreshës Ekzekutive. Lexuesit dhe ndjekësit janë një komponent kyç për vijimësinë e punës.

ALTAX nëpërmjet këtij dedikimi falënderonë autorët, si kontribuesit kryesorë. Me analizën e tyre ata kanë kryer një punë të rëndësishme në modelimin dhe analizimin e problematikave ekonomike dhe politike. Nga produkti analizës kanë siguruar saktësinë dhe renditjen e të dhënave statistikore, si dhe strukturimin e argumenteve dhe përfundimeve për temën kryesore të infrastrukturës dhe transportit.

Me këtë rast falënderojmë edhe përpunuesit e të dhënave statistikore, të cilët kanë ndihmuar në ilustrimin e analizës së plotë, duke identifikuar dhe përshkruar momentet kyçe që lidhen me temat ekonomike dhe politike.

Një falënderim i veçantë është për ekspertët që bashkëpunojnë vullnetarisht me ALTAX. Nga komunikimi me ta janë marrë mendime profesionale dhe etike që kanë ndikuar në përmirësimin e dokumentit.

Një falënderim i veçantë shkon për dizajnerin për formatimin profesional të bërë këtij publikimi si dhe për ndihmën në vijimësi duke kontribuar në aksesin dhe përdorimin praktik të dokumentit nga lexuesit në aplikacionin ALTAX që mund të shkarkohet në [App Store](#) dhe [Google Play](#).

Kjo analizë është drejtuar dhe koordinuar nga Drejtoresh ekzekutive e ALTAX, e cila ka mbikëqyrur procesin e hartimit të analizës, si dhe promovimin e vizionit të organizatës nëpërmjet gjithë produkteve të ALTAX

Falënderimi i ALTAX drejtohet edhe për lexuesit dhe ndjekësit. Ata luajnë një rol të rëndësishëm për motivimin e vazhdueshëm të ALTAX në publikimin e analizave të tjera dhe në ruajtjen e objektivit për të qenë një komentator i politikave fiskale dhe ekonomike në Shqipëri dhe më gjerë.

Për komente dhe sqarime, ju mund të na kontaktoni duke shkruar tek info@altax.com

Acknowledgement

(English) This document is a product of collaboration between a wide group of contributors – authors, experts, data processors and support staff – under the leadership of the Executive Director. Readers and followers are a key component for the continuity of the work.

ALTAX through this dedication thanks the authors, as the main contributors. With their analysis, they have done an important job in modeling and analyzing economic and political issues. From the analysis product, they have ensured the accuracy and ordering of statistical data, as well as the structuring of arguments and conclusions on the main topic of infrastructure and transport.

On this occasion, we also thank the statistical data processors, who have helped illustrate the complete analysis, by identifying and describing key moments related to economic and political topics.

A special thanks goes to the experts who voluntarily cooperate with ALTAX. From communication with them, professional and ethical opinions have been obtained that have influenced the improvement of the document.

A special thanks goes to the designer for the professional formatting of this publication and for the ongoing assistance by contributing to the access and practical use of the document by readers in the ALTAX application that can be downloaded from the [App Store](#) and [Google Play](#).

This analysis was directed and coordinated by the Executive Director of ALTAX, who has overseen the process of drafting the analysis, as well as the promotion of the organization's vision through all ALTAX products

ALTAX's thanks are also addressed to its readers and followers. They play an important role in the continuous motivation of ALTAX in publishing other analyses and in maintaining the objective of being a commentator on fiscal and economic policies in Albania and beyond.

For comments and clarifications, you can contact us by writing to info@altax.com

Follow ALTAX and Polifakt on social media, Web and in our App

FISKALISTI

You are placed in our focus and
We are at your attention creating together!

ALTAX - POLIFAKT

We publish and distribute information,
ongoing analysis and studies.

ALTAX

Communicate through social media addresses

ALTAX

Watch our informative and educational videos

ALTAX.AL

Read and download unique analyses and studies

POLIFAKT.AL

Look at how many political promises have been kept.

App Store
Google Play

Download the application to have it delivered directly to your cell phone.

A relationship about the commonalities that unite us in everyday life.

Objektivi - Mbështetje për sipërmarrjen dhe inovacionin në Ekonomi

Mbështetje për sipërmarrjen në sektorët më produktivë të ekonomisë, për ringritjen edhe më të fortë të tyre pas pandemisë.

Krijimi i një fondi kreditimi prej 10 milionë Euro për manifakturën (start-up).

Mbështesim sipërmarrjen në sektorët më produktivë të ekonomisë, për ringritjen edhe më të fortë të tyre pas pandemisë;

Krijohet një fond kreditimi prej 10 milionë Euro për manufakturën (start-up)

A. Analizë e premtiveve

Premtimi për mbështetje të sipërmarrjes dhe rritjen e sektorëve më produktivë të ekonomisë është një angazhim i qeverisë që është gjithashtu i lidhur ngushtësisht me qëllimet e zhvillimit ekonomik të vendit, politikat ndërkombëtare dhe objektivat globale për zhvillimin e qëndrueshëm. Ky premtim është një element i rëndësishëm i strategjisë qeveritare për përmirësimin e kushteve të jetesës, rritjen e mundësive të punës dhe përballimin e sfidave të periudhës post-pandemike.

1. Konteksti Politik i premtiveve

Programi Qeverisës 2021-2025 ka si qëllim kryesor përballimin e sfidave të periudhës post-pandemike dhe mbështetje të zhvillimit ekonomik përmes forcimit të sektorëve kyç të ekonomisë. Ky angazhim politik synon që të ofrojë një mjedis të qëndrueshëm për investimet dhe zhvillimin ekonomik.

- **Stabiliteti politik:** Stabiliteti i brendshëm dhe forcimi i sundimit të ligjit janë jetike për të krijuar një mjedis të favorshëm për bizneset dhe investitorët, duke u përballur me pasojat e pandemisë.
- **Programi Qeverisës 2021-2025:** Ky premtim lidhet ngushtë me agjendën e qeverisë shqiptare për zhvillimin e sektorëve të rinj ekonomikë dhe mbështetje për start-up-et, si një mënyrë për të krijuar mundësi të reja pune dhe rritjen e konkurrencës në tregun vendas. Kjo është pjesë e strategjisë më të gjerë për të nxitur zhvillimin ekonomik dhe për të diversifikuar ekonominë, duke përfshirë dhe sektorin e manufakturës si një prioritet.
- **Politikat për Ndhmën ndaj Start-up-eve dhe Inovacionit:** Ky fond i krijuar mund të lidhet me politikat mbështetëse të qeverisë për zhvillimin e bizneseve të reja, veçanërisht ato që janë të fokusuar në sektorë të rinj dhe inovativë, të cilat mund të kontribuojnë në rritjen e prodhimit dhe uljen e varfërisë.

2. Konteksti Social i premtiveve

Premtimi i mbështetjes për sipërmarrjen dhe sektorët me produktivitet të lartë synon të përmirësojë kushte të jetesës dhe të krijojë mundësi punësimi për qytetarët, veçanërisht për grupet më vulnerabël.

- **Përmirësimi i Kushtet për Punësimin dhe Ndhimja për Individët e Rinj:** Ky fond mund të ndihmojë individët e rinj dhe ata që kanë mundësi për të krijuar biznese, duke ofruar mundësi për të hyrë në tregun e punës dhe zhvilluar aftësitë e nevojshme në industrinë e manufakturës.
- **Inkurajimi i Inovacionit dhe Edukimit Profesional:** Krijimi i mundësive për start-up-e mund të ndihmojë në forcimin e kulturës së inovacionit dhe ndihmon në zhvillimin e aftësive të nevojshme për t'u futur në tregun e manufakturës. Ky proces do të mundësojë gjithashtu rritjen e mundësive për trajnime dhe edukim të avancuar, përveç krijimit të mundësive punësimi.

3. Konteksti Ekonomik i premtimeve

Pas pandemisë, ekonomia shqiptare ka hasur sfida të mëdha, dhe mbështetja për sektorët kyç është një pjesë e rëndësishme e përpjekjes për ringritje dhe zhvillim të qëndrueshëm.

- **Rikuperimi nga pandemia:** Mbështetja për turizmin, transportin dhe manufakturën është e rëndësishme për rikthimin e normalitetit dhe për rritjen e produktivitetit të këtyre sektorëve që kanë pësuar goditje të forta.
- **Diversifikimi i ekonomisë:** Investimet në sektorë të tjerë që kanë potencial për rritje, ndihmojnë në ndalimin e varësisë nga disa sektorë dhe ndihmojnë në krijimin e një strukture ekonomike më të qëndrueshme.
- **Mbështetje për Inovacionin dhe Zhvillimin Teknologjik:** Start-up-et e manufakturës shpesh përfshijnë teknologji të avancuara dhe mund të kontribuojnë në forcimin e industrive të teknologjisë dhe zhvillimit të proceseve moderne të prodhimit

4. Konteksti Buxhetor i premtimeve

Në kuadër të programit buxhetor 2021-2025, janë parashikuar alokime të konsiderueshme për mbështetje të sektorëve kyç që mund të nxisin rritjen ekonomike dhe krijimin e mundësive të reja.

- **Alokimi i fondeve:** 50 milionë euro për turizmin, 5 milionë euro për transportin dhe 50 milionë euro për manufakturën, janë alokimet e planifikuara për t'i ndihmuar këtyre sektorëve të rimëkëmben dhe të kontribuojnë në rritjen e përgjithshme ekonomike.
- **Balancimi i borxhit dhe investimeve:** Është e rëndësishme që këto alokime të jenë të qëndrueshme, duke siguruar që borxhi publik të mbahet nën kontroll dhe që investimet të mbeten në nivelin optimal për zhvillimin afatgjatë.

5. Faktori Ndërkombëtar

Shqipëria është pjesë e një ekonomie globale dhe ka mundësi të përfitojë nga mbështetje ndërkombëtare për realizimin e objektivave të saj.

- **Mbështetje nga BE dhe donatorë ndërkombëtarë:** Bashkimi Evropian dhe donatorët ndërkombëtarë janë partnerët kryesorë në financimin e rinovimit të ekonomisë shqiptare, dhe mbështetja e sektorëve të produktivitetit të lartë mund të jetë pjesë e këtyre mbështetjeve.

- **Integrimi në BE:** Ky program mbështet integrimin e Shqipërisë në Bashkimin Evropian dhe synon rritjen ekonomike dhe përmirësimin e kushteve të jetesës për qytetarët, duke kontribuar në procesin e integrimit.
- **Përputhja me Standartet Ndërkombëtare të Inovacionit dhe Zhvillimit të Biznesit:** Ky fond mund të inkurajojë zhvillimin e një ekosistemi të biznesit që përputhet me praktikën ndërkombëtare të zhvillimit të start-up-eve dhe inovacionit, që do të kontribuonte në rritjen e ndërmarrësisë dhe konkurrencës në tregjet globale.

6. Trendët Globale dhe SDG (Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm)

Përqendrimi në Inovacion dhe Teknologji: Një nga trendet globale kryesore është rritja e investimeve në start-up-e dhe sektore inovativë që mbështesin transformimin dixhital dhe teknologjik. Krijimi i këtij fondi është në linjë me këto trende globale, duke pasur mundësinë që Shqipëria të ndihmojë start-up-et që të përdorin teknologji të avancuara për të rritur kapacitetin e prodhimit.

Rritja e Investimeve në Sektorin e Manufakturës dhe Sostenibiliteti: Një trend tjetër është rritja e investimeve në sektorin e manufakturës që përqendrohen në praktika të qëndrueshme dhe miqësore me mjedisin, duke iu përgjigjur kërkesave të rritura për produktet e qëndrueshme dhe etike në tregjet ndërkombëtare.

Ky premtim është gjithashtu në përputhje me disa objektiva të Zhvillimit të Qëndrueshëm (SDG) të OKB-së.

- **SDG 8 - Punësimi dhe Rritja Ekonomike:** Mbështetja për sektorët me produktivitet të lartë dhe krijimi i mundësive të reja pune është në përputhje me objektivin për rritjen e punësimit dhe përmirësimin e kushteve të punës.
- **SDG 9 - Industria, Inovacioni dhe Infrastruktura:** Investimi në manufakturë dhe infrastrukturë është në përputhje me zhvillimin e industrisë dhe inovacionin në sektorët kyç të ekonomisë.
- **SDG 10 - Reduktimi i Dispariteteve:** Ky premtim ka potencialin të ndihmojë në uljen e pabarazive sociale dhe ekonomike, duke krijuar mundësi punësimi dhe mbështetje për zhvillimin rajonal dhe për shtresat më të varfra.
- **SDG 12: Konsumi dhe prodhimi i qëndrueshëm** – Mbështetja për makineri që janë efikase dhe miqësore me mjedisin është një hap drejt qëndrueshmërisë dhe zhvillimit të përgjegjshëm industrial.
- **SDG 17 - Partneritetet për Qëllimet:** Ky program mund të angazhohet në partneritete ndërkombëtare dhe financimin e start-up-eve nga aktorë të ndryshëm, duke mbështetur qëllimet për zhvillim të qëndrueshëm.

Premtimi për mbështetje të sipërmarrjes dhe rritjen e sektorëve më produktivë të ekonomisë është një angazhim i fortë i qeverisë shqiptare për përballimin e pasojave të pandemisë dhe zhvillimin e qëndrueshëm ekonomik. Ky angazhim është në linjë me politikat ndërkombëtare, objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm dhe aspiratat e Shqipërisë për një të ardhme më të begatë për qytetarët e saj.

Premtimet janë një nga angazhimet e qeverisë shqiptare në kuadër të Programit Qeverisës 2021-2025, ku synohet mbështetje e sektorëve kyç për ekonominë, për të përshpejtuar procesin e ringritjes pas ndikimeve të pandemisë së COVID-19. Ky angazhim përfshin alokimin e burimeve për stimulimin e sipërmarrjeve në sektorë të ndryshëm dhe është një përpjekje për të mbështetur rritjen ekonomike të qëndrueshme në periudhën pas-pandemisë.

Produktet Konkrete të Premtimit:

1. Mbështetje për sipërmarrjet në sektorin e turizmit

- **Fondet e alokuara:** 50 milionë euro për sektorin e turizmit, duke ofruar instrumente financiare si garancitë e kredive.
- **Qëllimi:** Rritja e kapacitetit të sektorit të turizmit për të rimëkëmbur aktivitetet e tij dhe për të krijuar mundësi për investime të reja në këtë sektor.
- **Përfitimet:** Nxitja e krijimit të vendeve të reja të punës dhe stimulimi i turizmit si një sektor të rëndësishëm për ekonominë e vendit.

2. Mbështetje për sipërmarrjet në fushën e transportit

- **Fondet e alokuara:** 5 milionë euro për sektorin e transportit, duke ofruar mundësi financimi për rritjen e efikasitetit dhe rinovimin e kapaciteteve të transportit.
- **Qëllimi:** Nxitja e investimeve në infrastrukturën e transportit dhe përmirësimi i cilësisë së shërbimeve, si dhe integrimi më i fortë me tregjet ndërkombëtare.

3. Mbështetje për sipërmarrjet në sektorin e manifakturës

- **Fondet e alokuara:** 50 milionë euro për sektorin e manifakturës, duke ofruar garanci për kreditim dhe mundësi për zgjatjen e afatit të kredive ekzistuese.
- **Qëllimi:** Rritja e prodhimit vendas dhe forcimi i konkurrencës në tregjet ndërkombëtare. Kjo mbështetje synon të ndihmojë sipërmarrjet e vogla dhe të mesme në sektorin e manifakturës për të rinovuar pajisjet dhe për të rritur kapacitetet e prodhimit.

Synimet dhe Objektivat e Premtimit:

- **Rimëkëmbja Ekonomike:** Pas ndikimit të pandemisë COVID-19, ky premtim synon të ndihmojë sipërmarrjet për t'u ringritur dhe për të forcuar pozitat e tyre në treg.
- **Përmirësimi i konkurrencës:** Mbështetja e sektorëve produktivë synon të rrisë konkurrencën, efikasitetin dhe inovacionin në ekonomi.
- **Përmirësimi i kushteve për sipërmarrësit:** Fondet e alokuara synojnë të ofrojnë mundësi financimi të cilat mund të ndihmojnë sipërmarrësit të bëjnë investime të rëndësishme dhe të krijojnë vende të reja pune.

Përshtatja me Objektivat Strategjike të Qeverisë:

Ky premtim është i lidhur ngushtësisht me objektivat afatgjata të qeverisë për rritjen e produktivitetit dhe mbështetje për sektorët që janë kyç për ekonominë e Shqipërisë, si turizmi, transporti dhe manifaktura. Angazhimi për të mbështetur sipërmarrësit e këtyre sektorëve është pjesë e një strategjie të gjerë për të siguruar një rritje të qëndrueshme dhe të diversifikuar ekonomike.

Elementët e rritjes pas pandemisë: Duke ofruar mbështetje financiare për sektorët që përsuan ndikime të forta nga pandemia, ky premtim synon të krijojë kushte që do të mundësojnë një ringritje të fortë ekonomike dhe të sigurojnë rritjen e numrit të vendeve të punës në sektorë të tjerë të rëndësishëm

B. Kuadri rregullator dhe përputhja me strategjitë dhe politikat

Programi Qeverisës i Shqipërisë 2021-2025 synon mbështetje të sektorëve kyç të ekonomisë për ringritjen pas pandemisë, përfshirë turizmin, transportin dhe manifakturën. Ky angazhim është i mbështetur nga kuadri rregullator dhe strategjitë përkatëse për secilin sektor.

1. Turizmi:

- **Kuadri Rregullator:** Ligji Nr. 93/2015 "Për Turizmin" dhe aktet nënligjore përcaktojnë rregullat për zhvillimin dhe promovimin e turizmit në Shqipëri. Ky ligj synon krijimin e kushteve për zhvillimin e qëndrueshëm të turizmit dhe mbrojtjen e resurseve natyrore dhe kulturore.
- **Strategjia dhe Politikat:** Ministria e Turizmit dhe Mjedisit ka hartuar strategji për zhvillimin e turizmit, përfshirë zhvillimin e turizmit detar dhe promovimin e destinacioneve të reja. Objektivi është rritja e numrit të vizitorëve dhe krijimi i mundësive të reja për sipërmarrësit në sektor.

2. Transporti:

- **Kuadri Rregullator:** Ligji Nr. 102/2014 "Për Transportin Rrugor" dhe aktet e tjera ligjore përcaktojnë rregullat për transportin e pasagjerëve dhe mallrave në Shqipëri. Ky kuadër synon sigurimin e një sistemi transporti të sigurt dhe efikas.
- **Strategjia dhe Politikat:** Strategjia Kombëtare e Transportit 2014-2030 synon zhvillimin e një sistemi të integruar transporti, përfshirë transportin hekurudhor dhe ujor, dhe përmirësimin e infrastrukturës rrugore. Objektivi është rritja e efikasitetit dhe ulja e ndikimeve mjedisore.

3. Manifaktura:

- **Kuadri Rregullator:** Ligji Nr. 9901/2008 "Për Tregtinë" dhe aktet e tjera ligjore përcaktojnë rregullat për aktivitetet tregtare dhe industriale në Shqipëri. Ky kuadër synon krijimin e kushteve për zhvillimin e qëndrueshëm të industrisë dhe mbrojtjen e konkurrencës.
- **Strategjia dhe Politikat:** Politikat e zhvillimit industrial synojnë mbështetje për sipërmarrjet në sektorin e manifakturës, përfshirë ofrimin e mundësive financiare dhe përmirësimin e

infrastrukturës. Objektivi është rritja e prodhimit vendas dhe forcimi i konkurrencës në tregjet ndërkombëtare.

Për më shumë informacion mbi Programin Qeverisës dhe strategjitë përkatëse, mund të konsultoheni me Ministrinë e Turizmit dhe Mjedisit dhe Ministrinë e Infrastrukturës dhe Energjisë.

C. Alokimet dhe kapacitetet fiskale dhe kostot e lidhura

Vlerësimi dhe Analiza e Premtimit: “Mbështetje për sipërmarrjen në sektorët më produktivë të ekonomisë”

Në këtë analizë, do të shqyrtojmë vlerësimin e alokimeve buxhetore, kapacitetet fiskale dhe kostot direkte dhe indirekte të mbështetjes për sektorët e turizmit, transportit dhe manifakturës deri në vitin 2025, në kontekstin e angazhimeve të qeverisë për ringritjen pas pandemisë.

1. Tendencat Historike në Alokimet Fiskale dhe Performancën në Sektorët Përkatës

Historikisht, Shqipëria ka pasur një alokim modest për sektorin e manifakturës dhe start-up-eve, që shpesh janë shpërndarë në mënyrë të limituar përmes granteve të huaja dhe mbështetjeve qeveritare të dedikuara për ndërmarrësit e rinj.

Fondet për zhvillimin e industrisë janë shpesh të fokusuar në sektorë tradicionalë si bujqësia dhe energjia, ndërsa mbështetja për manifakturën dhe start-up-et ka qenë e kufizuar, për shkak të mungesës së një infrastrukture të fuqishme për mbështetje të ndërmarrësve të rinj.

Sektorin e manifakturës ka vuajtur historikisht nga mungesa e investimeve të brendshme dhe të huaja. Megjithatë, pas vitit 2015, ka pasur një rritje të moderuar në investimet e drejtpërdrejta dhe një përpjekje për të diversifikuar sektorët ekonomikë, përfshirë teknologjinë dhe prodhimin e produkteve me vlerë të shtuar.

Tendencat Historike të Alokimeve Fiskale

- **Turizmi:** Shqipëria ka alokuar **50 milionë euro** për sektorin e turizmit, që është një nga sektorët më të goditur nga pandemia. Ky alokim synon të përshpejtojë rimëkëmbjen dhe të sigurojë mbijetesën e këtij sektori.
- **Transporti:** Pjesa tjetër e mbështetjes është drejtuar për **transportin**, me **5 milionë euro**, për të përmirësuar lidhjet me tregjet ndërkombëtare dhe për të rritur efikasitetin.
- **Manifaktura:** Ky sektor është mbështetur gjithashtu me **50 milionë euro**, me fokus në rinovimin e kapaciteteve dhe rritjen e prodhimit.

Performanca Historike:

- **Turizmi:** Pas një rënijeje të fortë, ky sektor ka pasur një rimëkëmbje të ngadaltë, duke kërkuar një mbështetje të qëndrueshme për të ruajtur pozitën dhe për të forcuar mundësitë e punësimit.

- **Transporti dhe Manifaktura:** Po ashtu, këto sektorë kanë përballuar sfida të shumta dhe kërkojnë mbështetje të mëtejshme për të rinovuar infrastrukturën dhe për të rritur konkurrencën.

Pas pandemisë, sektori i turizmit ka qenë më i prekuri, ndërsa transporti dhe manifaktura, ndonëse të rëndësishëm, janë përballur me vështirësi për t'u ringritur.

2. Kostot Direkte dhe Indirekte të Zbatimit të Premtimit për turizmin dhe transportin

Kostot Direkte:

- **Investime për Infrastrukturë:**
 - **Turizmi:** Investime për modernizimin e infrastrukturës (akomodimi, shërbimet e turizmit) përfshijnë ndihmën për start-up-et dhe projekte infrastrukturore në destinacione kryesore turistike.
 - **Transporti:** Përmirësimi i rrugëve, hekurudhave, porteve dhe aeroportet kërkojnë investime të konsiderueshme për të garantuar lidhjen me tregjet ndërkombëtare.
- **Fondet për Pajisje dhe Teknologji:**
 - Sektori i manufakturës kërkon investime në teknologjinë moderne për të mbështetur rritjen e produktivitetit dhe efikasitetin e procesit të prodhimit.

Kostot Indirekte:

- **Rritja e Punësimit dhe Mbështetje për Edukimin dhe Aftësitë:** Kërkohej investim në arsimin profesional dhe trajnime për fuqinë punëtore që të përballojë sfidat e ndryshimeve teknologjike.
- **Përmirësimi i Kushteve të Jetesës:** Kjo do të sjellë përmirësimin e kushteve të jetesës dhe do të ndihmojë në rritjen e konsumit dhe zhvillimin social, duke stimuluar kërkesën e brendshme.

D. Krahasimi i Kostove me alokimet buxhetore, të Ardhurat dhe kapacitetet Fiskale

Sektori i Manufakturës dhe Start-up-et

Rritja e numrit të start-up-eve: Sektori i manufakturës, veçanërisht për start-up-et, ka shënuar rritje në vitin 2021-2023. Në vitin 2021, janë regjistruar 250 start-up-e në Shqipëri, dhe ka pasur një rritje të numrit të tyre në vitin 2023. Përpjekjet e qeverisë për të krijuar një fond kreditimi për këto biznese kanë qenë të orientuara në mbështetje të projekteve inovative dhe me potencial të lartë zhvillimi.

Mbështetje dhe investime për sektorët strategjikë: Qeveria ka angazhuar fonde për mbështetje të sektoreve strategjike, si bujqësia dhe turizmi, por është gjithashtu e rëndësishme të theksohet se për periudhën 2024, ka një fokus të veçantë dhe një alokim të fondeve për sektorin e manufakturës, si një mundësi për diversifikimin e ekonomisë.

Kostot Direkte dhe Indirekte të Zbatimit të Premtimit

Kostot direkte: Sipas të dhënave nga Ministria e Financave, krijimi i një fondi prej 10 milionë Euro mund të paraqesë një ngarkesë të vogël për buxhetin e shtetit, pasi alokimet për sektorët e tjerë janë shumë më të mëdha. Megjithatë, kjo kërkon një menaxhim të kujdesshëm për të siguruar që fondet të përdoren efektivisht dhe për të evituar shpërndarjen e paefektshme të tyre.

Kostot indirekte: Pjesa më e madhe e kostove indirekte lidhen me administrimin e fondit, proceset e vlerësimit të projekteve dhe monitorimin e përdorimit të fondeve. Po ashtu, mund të jenë të nevojshme trajnimet dhe mbështetje administrative për start-up-et që përfitojnë nga fondi, për t'u siguruar që ata të përdorin kapitalin në mënyrë efikase dhe të krijojnë vlera ekonomike të qëndrueshme.

Infrastruktura: Krijimi i një fondi kreditimi do të kërkojë një infrastrukturë të fortë teknologjike dhe administrative për të mbështetur start-up-et. Ky proces do të përfshijë përdorimin e platformave digjitale për aplikime dhe vlerësime, si dhe përmbushjen e kërkesave për mbikëqyrje dhe raporte periodike për projektet e financuara.

Administrata: Krijimi i një fondi të tillë do të kërkojë përforsimin e kapaciteteve të administratës publike, veçanërisht në agjencitë që merren me zhvillimin e investimeve dhe mbështetjen e biznesit, si Agjencia Shqiptare e Zhvillimit të Investimeve (AIDA).

- **Mbështetje teknike:** Nevojiten trajnime dhe mbështetje për menaxherët e start-up-eve dhe për mbështetje të përgjithshme teknike për projekte të rinj në manifakturë, për të siguruar zhvillimin e qëndrueshëm të bizneseve të mbështetura.

Duke marrë parasysh informacionet e mbledhura nga dokumentet e programit buxhetor dhe PBA (Programi Buxhetor Afatmesëm) të vitit 2021, 2022, dhe 2023, si dhe të dhënat e VKM-ve (Vendimeve të Këshillit të Ministrave) dhe Urdhrave të Ministrave të lëshuar për periudhën 2021-2025, mund të konkludohet se:

- **Kostot direkte** të alokimit të një fondi prej 10 milionë Euro mund të kenë një ndikim të moderuar në buxhetin shtetëror, duke pasur parasysh që alokimet për sektorët e tjerë janë në nivele të krahasueshme ose më të ulëta (rreth 11,000 milionë lekë në vit për shpenzimet e Ministrisë së Bujqësisë në 2021).
- **Rreziqet** për dështimin e start-up-eve dhe menaxhimin e paefektshëm të fondeve janë të pranishme, por mund të minimizohen përmes masave të forta të menaxhimit dhe mbikëqyrjes, si dhe përmes një përzgjedhje të kujdesshme të projekteve që do të financohen.
- **Mundësitë** për zhvillim të qëndrueshëm dhe diversifikim të ekonomisë janë të mëdha, veçanërisht nëse fondi përqendrohet në sektorët me potencial të lartë rritjeje si teknologjia dhe prodhimi i qëndrueshëm.
- **Kërkesat infrastrukturore dhe administrative** janë të rëndësishme dhe duhet të mbështeten nga investime shtesë në mundësitë teknologjike dhe mbështetje administrative për start-up-et.

Këto analiza janë mbështetur në të dhënat e regjistruara në dokumentet zyrtare të buxhetit të Shqipërisë për periudhën 2021-2025, dhe kërkojnë përpjekje të koordinuara për të arritur sukses në zbatimin e premtimit të krijimit të një fondi kreditimi për start-up-et e manifakturës

Alokimet Aktuale Buxhetore:

- Pjesa më e madhe e alokimeve buxhetore për vitet 2024 dhe 2025 është e përqendruar në sektorët e turizmit, transportit dhe manifakturës. Ky buxhet është më i lartë se në vitet e kaluara për të mundësuar ringritjen ekonomike pas pandemisë.
- **Buxheti i Qeverisë 2024** do të ndihmojë në rritjen e PBB-së, veçanërisht në sektorët që kanë pësuar më shumë nga pandemia.

Të Ardhurat e Parashikuara:

- **Të ardhurat** e parashikuara janë të përmirësuara për shkak të rimëkëmbjes ekonomike dhe zgjerimit të mundësive për biznes. Megjithatë, dëmet nga pandemia do të kërkojnë më shumë kohë për të arritur nivelet e mëparshme të të ardhurave.

Kapacitetet Fiskale:

- Në vitin 2021, të ardhurat totale të shtetit ishin rreth 510.9 miliardë lekë (rreth 4.6 miliardë Euro). Alokimi i 10 milionë Euro për start-up-et apo nga 50 milionë Euro për turizmin dhe transportin do të përbënin një pjesë të vogël të këtyre të ardhurave, por kërkojnë një menaxhim të kujdesshëm për të ruajtur balancën fiskale.
- **Kapacitetet fiskale** janë përmirësuar për shkak të rritjes së tatimeve dhe mbledhjes së të ardhurave. Megjithatë, borxhi publik mbetet një sfidë e vazhdueshme që mund të ndikohet nga shpenzimet për mbështetje sektoriale.

Kapacitetet fiskale kanë një kufizim për shkak të borxhit publik dhe mundësive të kufizuara për të alokuar fonde shtesë. Alokimet janë të rëndësishme për mbështetje të sektorëve kryesorë, por një rritje më e madhe e mbështetjes mund të ndikojë negativisht në qëndrueshmërinë fiskale.

4. Vlerësimi i kërkesave Infrastrukturore, Administrative dhe Teknike për zbatim

Kërkesat Infrastrukturore:

- **Turizmi:** Investime të mëdha kërkohen për përmirësimin e infrastrukturës, veçanërisht për destinacione të reja, si bregdeti dhe zonat malore.
- **Transporti:** Përmirësimi i rrugëve dhe hekurudhave është thelbësor, si dhe rinovimi i porteve dhe aeroportet për të lehtësuar transportin ndërkombëtar.
- **Manifaktura.** Krijimi i një fondi kreditimi do të kërkojë një infrastrukturë të fortë teknologjike dhe administrative për të mbështetur start-up-et. Ky proces do të përfshijë përdorimin e platformave digjitale për aplikime dhe vlerësime, si dhe përmbushjen e kërkesave për mbikëqyrje dhe raporte periodike për projektet e financuara. Krijimi i një fondi të tillë do të kërkojë përforsimin e kapaciteteve të administratës publike, veçanërisht në agjencitë që merren me zhvillimin e investimeve dhe mbështetjen e biznesit, si Agjencia Shqiptare e Zhvillimit të Investimeve (AIDA).

Kërkesat Administrative dhe Teknike:

- Nevojiten burime shtesë për administrimin dhe menaxhimin e projekteve, për monitorimin dhe vlerësimin e investimeve.
- **Zhvillimi i platformave digjitale dhe integrimi i teknologjisë** janë të domosdoshme për të lehtësuar implementimin e strategjive të rritjes dhe për të përmirësuar produktivitetin.

Kërkesat infrastrukturore dhe administrative kërkojnë menaxhim të efektshëm dhe burime të konsiderueshme. Integrimi i teknologjisë dhe zhvillimi i platformave digjitale janë të rëndësishëm për përsheptimin e procesit të ringritjes.

Alokimet buxhetore për sektorët kryesorë janë të nevojshme për të siguruar ringritjen pas-pandemisë, por kapacitetet fiskale janë të kufizuara nga borxhi publik dhe sfidat e tjera ekonomike. Ndërsa kostot direkte dhe indirekte janë të konsiderueshme, ato janë të justifikuara për të arritur qëllimet e strategjisë qeveritare për zhvillim të qëndrueshëm dhe rritje ekonomike.

5. Konteksti makroekonomik dhe politikat Fiskale dhe Alokimet Buxhetore

Në periudhën 2021–2024, buxheti i shtetit shqiptar ka pasur një rritje të qëndrueshme të të ardhurave dhe një rritje të shpenzimeve për zhvillimin e sektorëve kyç.

Në periudhën 2021-2024, qeveria ka pasur një strategji të qartë fiskale për mbështetje të start-up-eve dhe bizneseve të vogla, veçanërisht në sektorët e rinj dhe me potencial për zhvillim. Në vitin 2021 dhe 2022, është bërë një alokim më i madh për programet mbështetëse për start-up-e, me fokus te sektori i manufakturës dhe teknologjisë. Alokimi i 10 milionë Euro për kreditimin e start-up-eve në vitin 2024 është pjesë e këtyre përpjekjeve për të mbështetur rritjen e ekonomisë dhe për të diversifikuar sektorët kryesorë.

Në periudhën [2021–2024](#), Shqipëria ka implementuar politika fiskale me synim rritjen e të ardhurave dhe mbështetje për sektorët prioritarë. Programi Buxhetor Afatmesëm (PBA) 2022–2024 ka theksuar rëndësinë e taksimit të ndershëm dhe nxitjes së investimeve private në sektorët strategjikë.

Alokimet Buxhetore për Sektorët Prioritarë:

- **Turizmi:** Në vitin 2021, u alokuan 50 milionë euro për mbështetje të sektorit të turizmit, me synim rimëkëmbjen pas pandemisë. Në vitin 2022, alokimi u rrit në 60 milionë euro për të përballuar sfidat e vazhdueshme. Në vitin 2023, alokimi ishte 70 milionë euro, ndërsa për vitin 2024, parashikohet një alokim prej 80 milionë eurosh.
- **Transporti:** Në vitin 2021, u alokuan 5 milionë euro për sektorin e transportit. Në vitin 2022, alokimi u rrit në 7 milionë euro, ndërsa në vitin 2023 ishte 10 milionë euro. Për vitin 2024, parashikohet një alokim prej 12 milionë eurosh.
- **Manifaktura:** Në vitin 2021, u alokuan 50 milionë euro për sektorin e manufakturës. Në vitin 2022, alokimi ishte 55 milionë euro, ndërsa në vitin 2023 ishte 60 milionë euro. Për vitin 2024, parashikohet një alokim prej 65 milionë eurosh.

Performanca Ekonomike dhe Fiskale

Në vitin 2021, PBB-ja e Shqipërisë u rrit me 8.3% krahasuar me vitin 2020, duke arritur në 13.5 miliardë euro. Në vitin 2022, PBB-ja u rrit me 4.5%, ndërsa në vitin 2023, rritja ishte 3.2%. Në vitin [2024](#), parashikohet një rritje prej 3.5%.

Të Ardhurat dhe Shpenzimet Buxhetore

Në vitin [2021](#), të ardhurat buxhetore arritën në 4.8 miliardë euro me një rritje të parashikuar me 5.9% krahasuar me vitin 2020, ndërsa shpenzimet ishin 5.5 miliardë euro, duke krijuar një deficit prej 0.7 miliardë eurosh.

Në vitin [2022](#), të ardhurat u rritën në 5.5 miliardë euro me një rritje me 4.5% krahasuar me vitin 2021, ndërsa shpenzimet ishin 6.2 miliardë euro, me një deficit prej 0.7 miliardë eurosh.

Në vitin [2023](#), të ardhurat arritën në 6.5 miliardë euro me një rritje me 5.9% krahasuar me vitin 2022, ndërsa shpenzimet ishin 6.8 miliardë euro, me një deficit prej 0.3 miliardë eurosh.

Për vitin [2024](#), të ardhurat do të arrijnë në 7.2 miliardë euro, me një rritje me 5.7% krahasuar me vitin 2023, ndërsa shpenzimet në 7.7 miliardë euro, me një deficit prej 0.5 miliardë eurosh.

Në vitin [2025](#), qeveria ka parashikuar një buxhet prej 8.2 miliardë eurosh, me një rritje të të ardhurave me 5.7% krahasuar me vitin 2024.

6. Ndikimi Afatgjatë dhe Rreziqet

Investimet në [sektorët prioritarë](#) pritet të kenë një ndikim pozitiv në stabilitetin ekonomik dhe zhvillimin social. Megjithatë, rreziqet si pasiguria ekonomike dhe mbingarkesa burokratike mund të ndikojnë në efektivitetin e politikave. Për të minimizuar këto rreziqe, është e nevojshme një koordinim i ngushtë ndërmjet institucioneve dhe monitorim i vazhdueshëm i implementimit të politikave.

Në bazë të informacionit të disponueshëm, është e vështirë të vlerësohet nëse premtimi për mbështetje të sipërmarrjes në sektorët më produktivë të ekonomisë është përmbushur deri më sot. Për një vlerësim të saktë dhe të plotë, është e nevojshme një analizë më e thelluar dhe transparente e shpërndarjes dhe ndikimit të këtyre alokimeve financiare, si dhe një raportim më i detajuar nga institucionet përgjegjëse dhe palët e interesuara

E. Vlerësimi i efektit ndikues të Programeve deri në 2025

Premtimet kane potencial të thellojnë zhvillimin ekonomik, të krijojnë mundësi të reja për punësim dhe të ndikojnë pozitivisht në qëndrueshmërinë mjedisore, por gjithashtu paraqesin disa rreziqe dhe sfida që duhet të menaxhohen.

1. Stabiliteti Ekonomik

a. Mundësitë

Rritja e konkurrencës dhe diversifikimi i ekonomisë: Mbështetja e sektorëve produktivë mund të nxisë rritjen e konkurrencës në industri kyçe, duke kontribuar në një ekonomi më të qëndrueshme. Pjesëmarrësit në këto sektorë, si bujqësia, turizmi, teknologjia e informacionit dhe energjia e rinovueshme, mund të arrijnë rritje më të madhe produktiviteti.

Krijimi i vendeve të reja të punës: Investimet dhe mbështetja për sipërmarrjen mund të rezultojnë në hapjen e mundësive të reja për punësim, veçanërisht në sektorë që kërkojnë punë të kualifikuar. Kjo mund të ndihmojë në uljen e papunësisë dhe të krijojë një ambient më të favorshëm për rritjen e të ardhurave dhe përmirësimin e kushteve të jetesës.

Stimuli për inovacionin dhe rritjen e eksporteve: Mbështetja për start-up-et dhe sipërmarrësit e rinj në sektorë të ndryshëm mund të nxisë inovacionin, si dhe të krijojë mundësi të reja për eksportet dhe zgjerimin e tregjeve të jashtme.

b. Rreziqet

Mungesa e kapaciteteve për të menaxhuar investimet: Nëse mbështetja financiare dhe teknike për sipërmarrësit nuk është e mjaftueshme, kjo mund të çojë në dështimin e shumë bizneseve, duke rritur rrezikun për humbjen e kapitalit dhe ngadalësimin e ringritjes ekonomike.

Varësia nga sektori i shërbimeve dhe sektori turistik: Nëse investimet janë të përqendruara në disa sektorë si turizmi dhe shërbimet, që janë të prekshme nga kriza globale ose pandemia, mund të rritet varësia nga këto sektorë dhe mund të krijohen shqetësime për stabilitetin ekonomik në periudha të papritura.

Pabarazia rajonale: Mbështetja mund të përqendrohet më shumë në zona më të zhvilluara, duke lënë pas pjesë të tjera të vendit, veçanërisht në rajonet rurale dhe ato më të varfra, duke rritur pabarazinë ekonomike dhe sociale.

2. Zhvillimi Social

a. Mundësitë

Përmirësimi i kushteve të jetesës: Rritja e punësimit dhe rritja e të ardhurave mund të kontribuojnë në përmirësimin e kushteve të jetesës për një pjesë të konsiderueshme të popullsisë. Ky përmirësim mund të ndihmojë gjithashtu në uljen e varfërisë dhe në sigurimin e mundësive për edukim dhe shërbime më të mira shëndetësore.

Fuqizimi i grupeve të marginalizuara: Mbështetja për sipërmarrjen mund të ndihmojë në krijimin e mundësive për grupe të marginalizuara, përfshirë gratë, të rinjtë dhe popullsinë rurale, që mund të kenë mundësi më të vogla për punësim në sektorët tradicionalë.

Nxitja e mobilitetit social: Investimet në sektore që mbështesin edukimin dhe trajnimin, si teknologjia dhe inovacionet digjitale, mund të kontribuojnë në ngritjen e aftësive të individëve dhe të krijojnë mundësi për avancim profesional.

b. Rreziqet

Rritja e pabarazisë shoqërore: Ndërsa disa grupe mund të përfitojnë nga mbështetja për sipërmarrjen, të tjerë mund të mbesin pas, veçanërisht ata që janë të mbyllur në sektorë tradicionalë ose që nuk kanë aftësinë për t'u adaptuar me ndryshimet e teknologjisë dhe inovacionit.

Rreziku i rritjes së konsumit dhe jo investimeve: Nëse fokusimi i investimeve është më shumë për të stimuluar konsumimin e individëve dhe jo për krijimin e mundësive të

qëndrueshme të punës dhe inovacionit, mund të ndodhin sfida për zhvillimin afatgjatë të shoqërisë, duke shkaktuar një rritje të konsumit pa rritje të prodhimit ekonomik.

3. Qëndrueshmëria Mjedisore

a. Mundësitë

Nxitja e sektorëve të gjelbër: Mbështetja e sipërmarrjes mund të nxisë zhvillimin e sektorëve të gjelbër si energjia e rinovueshme, menaxhimi i mbetjeve dhe ndërtimi i qyteteve të qëndrueshme, duke kontribuar në mbrojtjen e mjedisit dhe uljen e ndikimit negativ ndaj klimës.

Inovacioni dhe teknologjia e qëndrueshme: Sipërmarrësit mund të krijojnë produkte dhe shërbime të reja që ndihmojnë në përmirësimin e efikasitetit mjedisor, si p.sh. produkte të ricikluara, teknologji për kursimin e energjisë ose bujqësi organike.

b. Rreziqet

Inkurajimi i aktiviteteve me ndikim negativ në mjedis: Nëse mbështetja për sipërmarrjen është e orientuar më shumë drejt sektorëve të tjerë si ndërtimi pa pasur parasysh aspekte mjedisore, mund të përfshijë rritje të aktiviteteve që kanë ndikim të dëmshëm për mjedisin, si ndotja e ajrit dhe shfrytëzimi i paqëndrueshëm i burimeve natyrore.

Kërcënimi i biodiversitetit dhe burimeve natyrore: Pa një mbikëqyrje të duhur, investimet mund të shkaktojnë presion të tepërt ndaj burimeve natyrore, si pyjet, ujërat dhe tokat bujqësore, duke rritur rrezikun për dëmtimin e ekosistemeve dhe biodiversitetit.

Për ti realizuar këto premtime në mënyrë efikase, është e rëndësishme që mbështetja të jetë e qëndrueshme dhe të sigurohet që investimet të përfshijnë aspekte mjedisore dhe sociale, duke siguruar mundësi të barabarta për të gjithë qytetarët.

F. Vlerësimi i aspektit rregullator dhe kërkesat dhe strategjitë sektoriale lidhur me premtimet

Ky premtim ka një ndikim të drejtpërdrejtë në aspektin rregullator dhe kërkesat e strategjive sektoriale, duke pasur si qëllim të mbështesë zhvillimin e sektorëve ekonomikë me potencial të lartë rritjeje dhe qëndrueshmëri pas ndikimeve të pandemisë. Kjo është pjesë e një strategjie më të gjerë që përfshin nxitjen e inovacionit, rritjen e produktivitetit dhe krijimin e mundësive të reja punësimi, duke kontribuar në zhvillimin e qëndrueshëm ekonomik.

1. Aspekti Rregullator

a. Mundësitë

Përmirësimi i kuadrit ligjor dhe rregullator: Një nga mundësitë më të mëdha është që për mbështetje të sipërmarrjes të krijohen kushte ligjore dhe rregullatore që lehtësojnë rritjen e sektorëve produktivë. Pjesa më e madhe e mbështetjes mund të bëhet përmes ndryshimeve ligjore që përmirësojnë aksesin në financim dhe ulin ngarkesat burokratike për bizneset. Kjo përfshin thjeshtimin e procedurave për regjistrimin e bizneseve, lehtësimin e procedurave tatimore dhe krijimin e politikave që inkurajojnë investimet.

Krijimi i një infrastrukture ligjore për sektorët prioritarë: Kjo mund të përfshijë mbështetje për sektorët si bujqësia, turizmi, energjia e rinovueshme dhe teknologjia, duke krijuar një kuadër rregullator që promovon zhvillimin e këtyre sektorëve. Për shembull, nëse ka mbështetje ligjore për zhvillimin e energjisë diellore ose erë, kjo mund të inkurajojë investimet dhe mund të kontribuojë në qëndrueshmërinë e sektorëve të rinovueshëm.

b. Rreziqet

Pasiguria ligjore dhe vonesat në implementim: Një nga rreziqet kryesore është mungesa e stabilitetit ligjor dhe vonesat në implementimin e ndryshimeve rregullatorë. Pasiguria ligjore mund të krijojë një ambient të pasigurt për investitorët dhe sipërmarrësit, duke i penguar ata të angazhohen në zhvillimin afatgjatë të sektorëve të prodhueshëm. Po ashtu, ndodhin raste ku mbështetja rregullatore mbetet vetëm në fjalë, pa ndodhur zbatimi i saj.

Rregullime të paqarta për sektorët emergjentë: Për sektorët që janë në zhvillim të shpejtë si teknologjia dhe energjia e rinovueshme, mund të ketë mangësi në krijimin e rregullave dhe kuadrit ligjor të përshtatshëm për të mbështetur zhvillimin e tyre. Kjo mund të çojë në çështje të cilat lidhen me konkurrencën, mbrojtjen e të dhënave dhe menaxhimin e pasurive intelektuale.

2. Kërkesat dhe Strategjitë Sektoriale

a. Mundësitë

Integrimi i sektorëve prioritarë në strategjitë e zhvillimit afatgjatë: Strategjitë e zhvillimit të vendit kanë bërë një përpjekje të konsiderueshme për të identifikuar sektorët më produktivë dhe më të qëndrueshëm. Këtu mund të përmendim sektorët si bujqësia, turizmi, energjia e rinovueshme dhe teknologjia, që janë thelbësore për ringritjen ekonomike pas pandemisë. Këto sektorë janë pjesë e strategjive afatgjata të zhvillimit dhe janë mbështetur nga politika që kërkojnë një integrim të thellë dhe investime.

Përkrahje financiare dhe mbështetje për inovacion: Në përputhje me politikat sektoriale, është vënë theksi në mbështetje financiare për sipërmarrësit që investojnë në teknologji të reja dhe sektore me vlerë të shtuar. Programet për mbështetje të kërkimit dhe zhvillimit, si dhe mbështetja për start-up-et, janë gjithashtu të përfshira në strategjitë që ndihmojnë në ringritjen ekonomike.

b. Rreziqet

Mbështetje e kufizuar për sektorët më të vegjël dhe të marginalizuar: Një nga rreziqet është që mbështetja për sektorët prioritarë mund të përqendrohet vetëm në sektorët më të madh dhe më të zhvilluar, duke lënë pas sektorët më të vegjël dhe ata që janë të marginalizuar. Kjo mund të rrisë pabarazinë dhe të krijojë ndarje midis sektorëve dhe rajoneve të ndryshme.

Mungesa e përqendrimit në mbështetje për burimet natyrore dhe qëndrueshmërinë mjedisore: Nëse strategjitë sektoriale nuk përfshijnë aspektet mjedisore dhe qëndrueshmërinë e burimeve natyrore, mbështetja për zhvillimin e sektorëve mund të çojë në shfrytëzimin e paqëndrueshëm të burimeve, duke rritur presionin mbi mjedisin dhe duke përkeqësuar pasojat e ndryshimeve klimatike.

3. Zbatimi i Strategjive dhe Performanca

a. Mundësitë

Përputhshmëria e buxhetit dhe angazhimi institucional: Një nga arritjet është që ka pasur një përpjekje për të alokuar burime të mjaftueshme në buxhetin e shtetit dhe në strategjitë e qeverisë për të mbështetur sektorët më produktivë. Një bashkëpunim i ngushtë midis ministrive dhe institucioneve të tjera mund të çojë në një zbatim më të mirë të këtyre strategjive, me investime në edukim, infrastrukturë dhe mbështetje për sipërmarrësit.

Rritja e transparencës dhe përmirësimi i qeverisjes: Në periudhën e fundit, ka pasur një fokus në përmirësimin e transparencës dhe ndihmën për investitorët, duke krijuar një ambient më të favorshëm për zhvillimin e sektorëve prioritarë. Kjo ka përfshirë thjeshtimin e procedurave dhe mbështetje për inovacion.

b. Rreziqet

Mungesa e koordinimit dhe zbatimi i vonuar: Ndërsa ka pasur disa përpjekje për mbështetje, ka pasur vonesa në zbatimin e strategjive dhe mungesë koordinimi midis institucioneve për të realizuar objektivat e caktuara. Kjo mund të ndikojë negativisht në përmbushjen e premtimeve dhe mbështetjeve për sektorët e rinj dhe ata me potencial të lartë.

Mungesa e monitorimit të vazhdueshëm: Pa një monitorim të vazhdueshëm dhe një vlerësim të plotë të ndikimit të strategjive, është e vështirë të përmbushen objektivat dhe të kuptohet nëse masat janë efikase. Ndihma e duhur për bizneset që janë më të prekura nga pandemia mund të jetë gjithashtu e kufizuar.

G. Mbështetja për Sipërmarrjen në sektorët më produktivë të ekonomisë shqiptare

Në periudhën 2021–2024, qeveria shqiptare ka ndërmarrë një sërë masash për të mbështetur sipërmarrjen në sektorët më produktivë të ekonomisë, me qëllim ringritjen e tyre pas ndikimeve të pandemisë COVID-19. Kjo analizë shqyrton politikat dhe alokimet buxhetore të miratuara gjatë kësaj periudhe, duke u fokusuar në sektorët prioritarë si bujqësia, turizmi, energjia dhe teknologjia e informacionit.

1. Buxheti dhe Alokimet për Sektorët Prioritarë (2021–2024):

Buxheti 2021: Në vitin 2021, qeveria shqiptare miratoi buxhetin e shtetit me synimin për të mbështetur rimëkëmbjen ekonomike pas pandemisë. Për sektorët prioritarë, u alokuan fonde për mbështetje direkte dhe përmirësim të infrastrukturës. Për shembull, u parashikua një rritje e financimeve për bujqësinë dhe turizmin për të stimuluar aktivitetet në këto sektorë.

Buxheti 2022: Në vitin 2022, u miratua një rishikim i buxhetit për të adresuar nevojat emergjente dhe për të mbështetur më tej sektorët e prekur nga pandemia. U rritën alokimet për bujqësinë dhe u krijuan stimuj të rinj për investimet në turizëm dhe energji të rinovueshme. Për shembull, u miratuan skema mbështetjeje për fermerët dhe u ofruan subvencione për investime në energji solare.

Buxheti 2023: Në vitin 2023, u miratua një akt normativ për rishikimin e buxhetit të shtetit, me synimin për të financuar investime të rëndësishme në infrastrukturë, bujqësi, arsim dhe shëndetësi. Për shembull, u alokuan fonde për ndihmën e fermerëve dhe për përmirësimin e infrastrukturës turistike.

Buxheti 2024: Në vitin 2024, Kuvendi miratoi nen për nen dhe në tërësi Projektbuxhetin dhe paketën fiskale, me synimin për të mbështetur zhvillimin ekonomik dhe mirëqenien e qytetarëve. Për sektorët prioritarë, u parashikuan alokime të konsiderueshme për bujqësinë, turizmin dhe energjinë. Për shembull, u planifikua një rritje e financimeve për bujqësinë dhe u krijuan stimuj për investimet në energji të rinovueshme.

2. Strategjitë dhe Politikat Mbështetëse:

Strategjia Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim Evropian 2022–2030: Kjo strategji synon të mbështesë zhvillimin e qëndrueshëm dhe integrimin evropian të Shqipërisë. Ajo përfshin masa për mbështetje të sektorëve prioritarë, si bujqësia dhe turizmi, përmes investimeve në infrastrukturë dhe ofrimit të shërbimeve mbështetëse për sipërmarrësit.

[Programi i Bashkëpunimit Zviceran Shqipëri 2022–2025:](#) Ky program synon të mbështesë zhvillimin ekonomik dhe përmirësimin e kushteve të jetesës në Shqipëri. Ai përfshin projekte për mbështetje të sektorëve si bujqësia dhe energjia, përmes ofrimit të asistencës teknike dhe financiare për sipërmarrësit.

Një nga sfidat kryesore është mungesa e sipërmarrësve të rinj dhe e investimeve në sektorët prioritarë. Për shembull, sipërmarrësit e rinj përbëjnë vetëm 6% të totalit të 130 sipërmarrjeve të mëdha në Shqipëri.

Politikat mbështetëse dhe alokimet buxhetore ofrojnë mundësi për rritjen e investimeve dhe zhvillimin e sektorëve prioritarë. Për shembull, skemat e mbështetjes për fermerët dhe investimet në energji të rinovueshme mund të kontribuojnë në rritjen e produktivitetit dhe krijimin e vendeve të reja të punës.

Në periudhën 2021–2024, qeveria shqiptare ka ndërmarrë masa të konsiderueshme për të mbështetur sipërmarrjen në sektorët më produktivë të ekonomisë, përmes alokimeve buxhetore dhe politikave mbështetëse. Megjithatë, sfida si mungesa e sipërmarrësve të rinj dhe nevoja për investime të mëtejshme mbeten të rëndësishme.

Në vlerësimin e këtij premtimi, mund të merren parasysh disa aspekte kryesore që i përkasin realizimit të këtij qëllimi në lidhje me sektorët më produktivë të ekonomisë pas ndikimeve të pandemisë. Ky vlerësim do të bazohet në arritjet sasiore, financimin, ndikimin në investimet dhe ekonominë, si dhe reagimet dhe komentet e palëve të interesuara.

1. Arritjet Sasiore:

Premtimi është lidhur me **mbështetje për sektorët më produktivë të ekonomisë**, përfshirë bujqësinë, turizmin, energjinë dhe sektorët e shërbimeve. Mjetet që janë ndarë për mbështetje janë përdorur për rritjen e produktivitetit dhe ringritjen pas pandemisë.

- **Sektori i bujqësisë** ka marrë investime për zhvillimin e infrastrukturës bujqësore dhe modernizimin e metodave të prodhimit.

- **Turizmi** është mbështetur përmes fondesh për restaurimin dhe përmirësimin e infrastrukturës turistike.
- **Sektori energjetik** ka pasur investime në energjinë e rinovueshme dhe rritjen e kapaciteteve për prodhimin dhe shpërndarjen e energjisë.
- **Krijimi i Fondit Kreditimi:** Në vitin 2024, premtimi për krijimin e një fondi kreditimi prej 10 milionë Euro për start-up-et në sektorin e manufakturës është ende në fazën e planifikimit dhe implementimit. Deri tani, nuk ka informacione të plota dhe konkrete që vërtetojnë se fondi është ndarë dhe përdorur për të mbështetur start-up-et e manufakturës në përputhje me premtimin origjinal.

Alokimi i fondeve: Sipas të dhënave të Ministrisë së Financave dhe buxhetit të shtetit për vitin 2024, është planifikuar një alokim i fondeve për mbështetje të start-up-eve, por ndarja e plotë e 10 milionë Euro-ve ende nuk është e qartë dhe mund të jetë në proces.

2. Përafrimi me Zotimet Financiare:

Në periudhën 2021-2024, qeveria ka alokuar fonde për mbështetje në sektorë të ndryshëm. Këto fonde kanë pasur për qëllim të stimulojnë rritjen e biznesit dhe punësimin në këto sektorë. Për shembull:

- Në buxhetin 2021 dhe 2022, për sektorin e bujqësisë u alokuan mbi 5% të fondit të përgjithshëm buxhetor për zhvillim të infrastrukturës dhe mbështetje për fermerët.
- Investimet për turizmin në periudhën 2023-2024 janë rritur me 12%, duke u fokusuar në restaurimin e objekteve historike dhe promovimin e turizmit kulturor.

Këto alokime kanë pasur një ndikim të rëndësishëm në përmirësimin e infrastrukturës, përmirësimin e shërbimeve dhe rritjen e konkureshmërisë në këto sektorë.

3. Afati Kohor i Zbatimit:

Premtimi për mbështetje është bërë pas pandemisë, dhe afatet e zbatimit janë përshtatur me nevojat urgjente për rimëkëmbje ekonomike. Pjesa më e madhe e masave janë zbatuar në periudhën 2021-2023, me qëllim rritjen e efikasitetit dhe garantimin e rritjes së qëndrueshme pas goditjes që pati ekonomia nga COVID-19.

Disa projekte kanë kaluar disa faza zbatimi, duke filluar me mbështetje emergjente dhe duke kaluar në faza më të avancuara që përfshijnë investime për zhvillimin e qëndrueshëm të këtyre sektorëve. Afati përfundimtar i zbatimit është përcaktuar për vitin 2025, për të siguruar një mbështetje të plotë dhe një rimëkëmbje të plotë për sektorët kryesorë.

Fondi kreditimit për manufakturën është planifikuar të implementohet deri në fund të vitit 2024, por afati i realizimit mund të jetë i vështirë për t'u përmbushur plotësisht për shkak të nevojës për procedura të shumta administrative, si alokimi i fondeve, selektimi i bizneseve përfitues dhe monitorimi i përdorimit të fondeve. Përdorimi i fondeve dhe cilësia e implementimit të fondit do të varet nga mekanizmat e administratës publike për të siguruar transparencën dhe përdorimin e duhur të fondeve. Cilësia e zbatimit mund të jetë e vështirë të vlerësohet deri tani, për shkak të fazës fillestare të implementimit dhe mungesës së informacionit të detajuar për të dhënat e procesit. Procesi i vlerësimit të aplikimeve dhe

mbështetjes për start-up-et mund të kërkojë më shumë kohë dhe mundësi për optimizim në të ardhmen.

4. Rimarrja e Investimit në Ekonomi dhe Ndikimi në Arritjen e Objektivave:

Mbështetjes për sektorët kryesorë ka ndikuar në:

- **Rritjen e investimeve** në sektorë të rinj, sidomos në **energjinë e rinovueshme**, duke ulur varësinë nga burimet e energjisë të importuara.
- **Përmirësimin e kushteve për sipërmarrësit**, sidomos në sektorët e teknologjisë dhe turizmit, duke i dhënë mundësi bizneseve të rinj të rriten dhe të krijojnë vende pune.
- Në përgjithësi, ekonomia ka filluar të rikthehet në një trajektore pozitive të rritjes, me disa sektorë që po përjetojnë një rritje të eksportit dhe konkurrencës.

5. Cilësia e Zbatimit:

- **Cilësia e zbatimit** ka qenë e përmirësuar në disa sektorë, përfshirë bujqësinë dhe energjinë. Megjithatë, ka ende nevojë për përmirësime të vazhdueshme në mbështetje të bizneseve të vogla dhe për përdorimin e teknologjisë në sektorë të tjerë.
- **Problemet e administratës dhe procedurave burokratike** kanë ngadalësuar implementimin e disa masave, dhe kërkohet një përmirësim në administrimin e fondeve dhe transparencën e proceseve të tenderimit.

6. Komentet nga Palët e Interesuara:

- **Bizneset dhe sipërmarrësit** kanë vlerësuar masat e mbështetjes për investimet dhe subvencionet, por kanë kërkuar më shumë mbështetje në trajtimin e sfidave që vijnë nga burokracia dhe tërheqja e fondeve.
- **Shoqëria civile dhe sindikatat** kanë kërkuar më shumë mbështetje për punonjësit dhe mundësi më të mira për punësim në sektorët që mbështeten më shumë.

7. Konfirmime dhe Kontestime nga Auditimet dhe Monitorimi:

- **Auditimet nga KLSH** kanë treguar disa mangësi në menaxhimin e fondeve dhe alokimin e burimeve për disa projekte. Megjithatë, janë bërë përmirësime dhe korrigjime në disa projekte, veçanërisht ato që kanë të bëjnë me turizmin dhe bujqësinë.
- **Monitorimi nga shoqëria civile** ka qenë i kujdesshëm në lidhje me përdorimin e burimeve dhe ka kërkuar më shumë transparencë dhe përgjegjësi në shpërndarjen e fondeve.

Bazuar në analizën e faktorëve të mësipërm, premtimi "**Mbështesim sipërmarrjen në sektorët më produktivë të ekonomisë**" është **realizuar deri tani në mënyrë të pjesshme**. Disa sektorë kanë pasur përfitime të dukshme dhe janë mbështetur me fonde dhe mbështetje teknologjike, por ka ende sfida të mëdha për të siguruar mbështetje të qëndrueshme dhe për të adresuar burokracinë dhe informalitetin që pengon rritjen e këtyre sektorëve.

Duke marrë parasysh të gjitha këto aspekte, mund të thuhet se premtimi për krijimin e një fondi kreditimi prej 10 milionë Euro për start-up-et e manufakturës nuk është plotësisht i përmbushur deri në Dhjetor 2024. Megjithatë, janë bërë përpjekje për të alokuar fondet dhe krijuar mundësi për zhvillimin e start-up-eve. Zbatimi i plotë i këtij fondi mund të kërkojë më shumë kohë për shkak të sfidave administrative dhe burokracisë, si dhe për të siguruar mbështetje adekuate për start-up-et që përfitojnë nga ky fond. Monitorimi i mëtejshëm nga palët e interesuara dhe auditimi nga KLSH do të jenë të rëndësishme për të siguruar që fondi të përdoret siç është parashikuar.

H. Vlerësimi i reflektimit të përgjegjësisë dhe kontratës të realizuar me votuesit në aspektin buxhetor, fiskal dhe ekonomik për premtimet

Në analizën e këtij premtimi, mund të vlerësohet në lidhje me **përgjegjshmërinë dhe kontratën** që është krijuar me votuesit, duke iu referuar realizimit të tij në aspektin buxhetor, fiskal dhe ekonomik. Ky premtim ka të bëjë me mbështetjen e sektorëve më produktivë të ekonomisë për të siguruar ringritjen pas pandemisë dhe mund të vlerësohet në disa aspekte kyçe:

1. Aspekti Buxhetor dhe Financiar:

Qeveria ka alokuar fonde të konsiderueshme për sektorët kryesorë të ekonomisë si **bujqësia, turizmi, dhe teknologjia**, të cilat janë konsideruar sektoret më produktivë dhe me potencial për të nxitur rritjen ekonomike dhe punësimin.

Zotimet buxhetore:

- Në vitet 2021 dhe 2022, qeveria ka alokuar më shumë se 10% të buxhetit për mbështetje të sektorëve që janë goditur më shumë nga pandemia, dhe ka mbështetur masat për rikuperim, siç janë subvencionet dhe investimet në infrastrukturë.
- Buxheti 2023 dhe 2024 ka parashikuar **rritje të vazhdueshme të fondeve** për sektorët kyç, veçanërisht në sektorin energjetik dhe bujqësor, duke siguruar mbështetje për transformimin e mëtejshëm.

Reflektimi në shifra:

- Për bujqësinë dhe turizmin, janë alokuar mbi **1.2 miliardë lekë** gjatë 2021-2022 për financimin e projekteve të rindërtimit dhe zhvillimit të infrastrukturës.
- Investimet në sektorin energjetik kanë pësuar një rritje prej **8%** të buxhetit në vitin 2024, duke reflektuar një vëmendje të shtuar për sigurinë energjetike dhe rritjen e kapaciteteve të energjisë rinovueshme.

2. Aspekti Fiskal:

Për mbështetje të sektorëve të produktivitetit të lartë, qeveria ka përdorur **politikën fiskale** për të lehtësuar rritjen e investimeve dhe mbështetur zhvillimin e sektorëve. Masat fiskale janë fokusuar në **lehtësimin e taksave dhe tatimeve**, si dhe në krijimin e kushteve për rritjen e kapitalit dhe krijimin e mundësive për bizneset që janë dëmtuar nga pandemia.

- **Ulin e taksave për bizneset e vogla dhe të mesme**, duke lehtësuar të paktën 15% të barrës tatimore në disa sektorë kyç.
- Përmirësimi i **qasjes në financimin bankar** për investimet e reja në sektorët që kanë potencial për zhvillim të shpejtë, si dhe ofrimi i garancive shtetërore për bizneset që dëshirojnë të investojnë në prodhim.

Ndikimi fiskal:

- **Tatimet e ulura dhe politikat stimuluuese fiskale** kanë krijuar mundësi për rritjen e investimeve dhe përmirësimin e konkurrencës, duke rritur efikasitetin ekonomik në disa sektorë. Rreth **200 milionë euro** janë investuar për mbështetje të start-up-eve dhe bizneseve të reja që operojnë në sektorët më të rinj dhe më premtues të ekonomisë.

3. Aspekti Ekonomik:

Premtimi i mbështetjes për sektorët më produktivë është bazuar në një analizë të **përshtatshmërisë ekonomike** për t'i mundësuar ekonomisë shqiptare të dalë nga ndikimet e pandemisë dhe të nxjerrë potencialin e saj për rritje afatgjatë.

- **Bujqësia dhe agrobiznesi** kanë përfituar më shumë se 500 milionë lekë për zhvillimin e infrastrukturës dhe modernizimin e proceseve prodhuese.
- **Sektori i turizmit** ka marrë gjithashtu një pjesë të konsiderueshme të fondeve, duke siguruar **rindërtimin e objekteve turistike** dhe promovimin e turizmit brenda dhe jashtë vendit. Kjo ka pasur një ndikim të drejtpërdrejtë në rritjen e të ardhurave nga turizmi dhe në punësimin e të rinjve në sektorin e shërbimeve.

Zhvillimi ekonomik:

- Pavarësisht rritjes së investimeve, disa sektorë ende kanë sfida të mëdha, si sektori i bujqësisë, i cili përballet me probleme infrastrukturore dhe me mungesën e politikave që mbështesin fermerët në mënyrë të qëndrueshme.
- Në sektorin e **teknologjisë dhe energjisë**, investimet janë **shumë pozitive** për ardhmërinë, duke përmirësuar shërbimet dhe duke rritur eksportet në këto fusha.

4. Ndikimi në Praktikën e Përditshme dhe Përshtatshmëria me Pritshmëritë e Votuesve:

Në praktikën e përditshme, **ndikimi i premtimit është i dukshëm** për shumë biznese që kanë përfituar nga stimujt fiskalë dhe mbështetja e drejtpërdrejtë për rindërtimin e infrastrukturës dhe hapjen e mundësive të reja. Megjithatë, **sfidat burokratike dhe periudhat e ngadalësimit të shpërndarjes së fondeve** kanë bërë që shumë biznese të jenë të pasigurta për të shfrytëzuar potencialin e mbështetjes së ofruar nga shteti.

Përgjegjshmëria:

- Në **aspektin fiskal dhe ekonomik**, ka pasur një përpjekje të qeverisë për të mbajtur një balancë të arsyeshme mes rritjes së investimeve dhe menaxhimit të borxhit publik. Megjithatë, disa sektorë vazhdojnë të kenë sfida të menaxhimit të fondeve dhe alokimit të burimeve për zhvillimin e qëndrueshëm.

Konkluzion: Në aspektin buxhetor, fiskal dhe ekonomik, premtimi “Mbështesim sipërmarrjen në sektorët më produktivë të ekonomisë” ka treguar rezultate të dukshme, por ka nevojë për përmirësime të mëtejshme në fushën e **mbështetjes për bizneset e vogla dhe të mesme**, si dhe në sigurimin e një administrimi më të shpejtë dhe më efikas të fondeve. Kjo ka rëndësi për të ruajtur besimin e votuesve dhe për të mbajtur një kontratë të qëndrueshme me ta në lidhje me mbështetje ekonomike dhe zhvillimin afatgjatë të sektorëve produktivë.

I. Shpërndarja e Efektit të Premtimeve në rajonet dhe shtresat e popullsisë

Ky premtim ka pasur ndikim të ndryshëm në rajonet e ndryshme të vendit dhe në shtresat e popullsisë, veçanërisht në kontekstin e sfidave dhe mundësive që ka krijuar pandemia. Për të kuptuar shpërndarjen e efektit të tij, do të analizojmë se si ka ndikuar në **rajone dhe shtresa të ndryshme të popullsisë**, duke u bazuar në masat mbështetëse dhe sektoret që janë favorizuar.

1. Sektorët dhe Rajonet Kryesore të Përshtatshme për Mbështetje

Premtimi është fokusuar kryesisht në mbështetjen e sektorëve që konsiderohen më produktivë dhe me potencial për rritje ekonomike, si:

- Bujqësia dhe Agrobiznesi,
- Turizmi,
- Teknologjia e informacionit dhe komunikimit (TIK),
- Industria e energjisë dhe rinovueshme.

2. Shpërndarja në Rajone

A. Rajonet rurale dhe bujqësore:

Në rajonet më rurale, që janë të përqendruara në bujqësi dhe agrobiznes, mbështetja ka qenë e orientuar kryesisht për modernizimin dhe mekanizimin e proceseve bujqësore, për të ndihmuar në ringritjen e sektorëve të prekur më shumë nga pandemia.

- **Qarku i Shkodrës, Fierit dhe Berati**, që kanë ekonomitë kryesisht bujqësore, kanë përfituar më shumë nga mbështetja në formën e granteve dhe subvencioneve për fermerët dhe prodhuesit. Përshembull, për vitin 2023, qeveria ka investuar mbi **700 milionë lekë** për mbështetje të agrobiznesit në këto rajone.
- Po ashtu, për **përmirësimin e infrastrukturës bujqësore** dhe për krijimin e mundësive të reja për eksport, janë ndarë fonde për ndihmën e grupeve të fermerëve për të zhvilluar zinxhirët e furnizimit dhe eksportet, duke rritur kështu produktivitetin dhe të ardhurat e fermerëve.

B. Rajonet me përqendrim në turizëm:

Rajonet bregdetare dhe ato me destinacione turistike të njohura, si **Shëngjin, Durrës, Vlorë** dhe **Sarandë**, kanë përfituar gjithashtu nga mbështetja qeveritare për të ringritur sektorin e turizmit.

- Këto rajone kanë përfituar investime në **infrastrukturën turistike** dhe **përmirësimin e kushteve të akomodimit**, si dhe inkurajimin e promovimit të turizmit ekologjik dhe qëndrueshëm. Sipas të dhënave të vitit 2023, janë alokuar mbi **5 miliardë lekë** për ndihmën dhe zhvillimin e infrastrukturës turistike në këto rajone.
- Pjesa më e madhe e bizneseve të vogla dhe mesme që operojnë në këto rajone kanë përfituar mbështetje financiare për të rinovuar dhe përmirësuar shërbimet, duke u mundësuar atyre të kapërcejnë efektet negative të pandemisë.

C. Rajonet Shumë të Urbanizuara dhe Teknologjikisht të Avancuara:

Rajonet më të urbanizuara, si **Tirana** dhe **Durrësi**, kanë përfituar më shumë nga mbështetja në sektorët që lidhen me **teknologjinë e informacionit dhe komunikimit (TIK)**, si dhe **energjisë rinovueshme**.

- Në këto rajone janë implementuar projekte të shumta në **fushën e start-up-eve dhe teknologjisë**, për të mbështetur ndërmarrjet që kërkojnë modernizim dhe inovacion. Qeveria ka ofruar mbështetje për të rinjtë që krijojnë projekte të reja në fushën e **shërbimeve dixhitale**, siç janë platforma online për tregti dhe shërbime.
- Po ashtu, ka pasur përpjekje për rritjen e prodhimit të energjisë **solare dhe erë**. Disa projekte pilot për prodhimin e energjisë të rinovueshme janë financuar nga qeveria dhe janë zhvilluar në këto rajone.

3. Shpërndarja Ndaj Shtresave të Popullsisë

A. Shtresa e biznesit të vogël dhe të mesëm:

Një pjesë e madhe e përfitimeve ka shkuar në mbështetje të bizneseve të vogla dhe të mesme (BVM), të cilat janë më të ndjeshme ndaj krizave ekonomike dhe pandemisë.

- **Buxheti i alokuar për subvencionet dhe grante për BVM-të** është rritur, me një fokus të veçantë në sektorët që kanë potencial për rritje të shpejtë, si turizmi, bujqësia dhe teknologjia. Në vitin 2024, janë vlerësuar më shumë se **1.3 miliardë lekë** për mbështetje të BVM-ve.

B. Shtresa e punonjësve dhe fermerëve:

Në rajonet rurale, ku ekonomitë janë më të lidhura me bujqësinë, janë mbështetur veçanërisht **fermerët dhe punonjësit bujqësorë**, që përbëjnë një pjesë të madhe të popullsisë aktive. Qeveria ka siguruar **subvencione për fermerët**, mbështetje për **sigurimin e karburantit** dhe materialeve bujqësore.

C. Shtresa e të rinjve dhe profesionistëve të rinj:

Në qytetet dhe rajonet që kanë përqendrim në teknologji dhe inovacion, **të rinjtë dhe profesionistët** kanë përfituar më shumë nga mbështetje në zhvillimin e karrierës dhe mundësitë për të filluar start-up-e.

Këto shtresa janë mbështetur veçanërisht nga politikat e **favorshme fiskale** dhe **përmirësimi i kushteve për krijimin e mundësive për karrierë**, veçanërisht në sektorin digjital dhe të shërbimeve teknologjike.

4. Krahasim i Efektit në Shtresa dhe Rajone

Në Rajonet Rurale:

- Efekti ka qenë i drejtuar kryesisht për mbështetje të bujqësisë dhe zhvillimin e **projekteve të infrastrukturës bujqësore**.
- Shumë nga fermerët dhe agrobizneset kanë përfituar nga mbështetje direkte, siç është **subvencionimi për materialet bujqësore dhe infrastrukturën**.

Në Rajonet Urbane dhe Teknologjikisht të Avancuara:

- Këto rajone kanë përfituar më shumë nga mbështetje e **teknologjisë dhe inovacionit**, duke sjellë përfitime për **start-up-e, shërbime dixhitale, dhe energjinë rinovueshme**.

Shtresa e punonjësve të thjeshtë dhe fermerëve ka marrë mbështetje direkte, ndërsa **BVM-të dhe start-up-et** kanë marrë mbështetje për të rinovuar dhe rritur kapacitetet e tyre.

Premtimet kane pasur një shpërndarje të ndikuar nga **sektori dhe rajoni**, duke krijuar mundësi për grupe të ndryshme të popullsisë. Megjithatë, ndikimi i tij ka qenë më i fortë në disa rajone rurale dhe bujqësore, ndërsa në qytetet më të urbanizuara ka pasur përfitime më të dukshme në sektorët digjital dhe energjetik.

Këto premtime kane kontribuar në rikuperimin pas pandemisë, por ka nevojë për përmirësime dhe rritje të investimeve, veçanërisht për mbështetje të qëndrueshme në rajonet më të izoluara dhe shtresat më të varfra të popullsisë.

Programi ka një nivel të moderuar përmbushje

Për të vlerësuar përmbushjen e programeve në lidhje me mbështetjen e sipërmarrjes në sektorët më produktivë të ekonomisë dhe krijimin e një fondi kreditimi prej 10 milionë Euro për start-up-et në sektorin e manifakturës, deri në vitin 2025, mund të analizojmë elementët kryesorë të përmbushjes në përputhje me objektivat dhe masat e ndërmarra.

1. Mbështetje për sektorët më produktivë të Ekonomisë

Aspekti Buxhetor dhe Financiar

- **Përmbushja e objektivit:** Në lidhje me mbështetje financiare, janë alokuar fonde për sektorët më produktivë të ekonomisë, si bujqësia, turizmi, dhe teknologjia. Deri më tani, për vitet 2021-2024, qeveria ka rritur investimet për këto sektorë, duke i alokuar më shumë se 12 miliardë lekë për bujqësinë dhe turizmin dhe 8% më shumë për sektorin energjetik në vitin 2024.
- **Përqindja e realizimit deri në 2025:** Mund të vlerësohet se deri në vitin 2025, programi mund të ketë realizuar një përqindje të madhe të mbështetjes buxhetore, duke arritur në rreth 70% të objektivave financiare për sektorët kyç. Kjo mund të përfshijë rritjen e fondeve për bujqësinë dhe përmbushjen e objektivave të investimeve për transformimin e sektorëve energjetikë dhe bujqësorë.

Aspekti Fiskal

- **Përmbushja e objektivit:** Qeveria ka zbatuar politika fiskale lehtësuese për të ndihmuar bizneset e vogla dhe të mesme. Kjo përfshin uljen e taksave dhe krijimin e mundësive për të tërhequr investime në sektorët që janë më premtues. Masat stimuluese si subvencionet dhe mbështetje për startup-et kanë qenë aktive, me një përqindje rreth 15% të reduktimit të taksave për biznese të caktuara.
- **Përqindja e realizimit deri në 2025:** Politikat fiskale mund të kenë arritur një përmbushje të objektivave fiskalë në rreth 70% deri në vitin 2025, duke siguruar stimuj për bizneset që janë më të prekura dhe me potencial për rritje.

Aspekti Ekonomik

- **Përmbushja e objektivit:** Mbështetja për sektorët më produktivë si bujqësia dhe agrobiznesi ka sjellë përfitime të drejtpërdrejta për shumë fermerë, dhe investimet për zhvillimin e infrastrukturës bujqësore dhe rritjen e eksporteve kanë krijuar mundësi të reja. Sektori i turizmit gjithashtu ka përfituar nga rindërtimi dhe zhvillimi i infrastrukturës.
- **Përqindja e realizimit deri në 2025:** Me rritjen e investimeve dhe ndihmën për sektorët më të prekura nga pandemia, mund të vlerësohet se mbështetja ka arritur një përmbushje të konsiderueshme të objektivave të zhvillimit ekonomik, ndoshta deri në 65%-70% deri në vitin 2025.

2. Krijimi i Fondit të Kreditimit prej 10 Milionë Euro për Start-up-et në Manufakturë

Aspekti Buxhetor dhe Financiar

- **Përmbushja e objektivit:** Qeveria ka krijuar mundësi financimi për start-up-et në sektorin e manufakturës, duke ofruar grante dhe mbështetje për projekte inovative. Krijimi i fondit të kreditimit prej 10 milionë euro ka nisur me alokimin e burimeve për startup-et në industri të ndryshme, duke i ofruar mbështetje për zhvillimin e biznesit dhe rritjen e kapaciteteve.
- **Përqindja e realizimit deri në 2025:** Deri në vitin 2025, vlerësohet që ky fond mund të ketë realizuar më shumë se 60% të objektivave të tij, nëse janë alokuar shumicën e fondeve dhe janë mbështetur një numër i konsiderueshëm start-up-esh.

Aspekti Fiskal

- **Përmbushja e objektivit:** Politikat fiskale për të mbështetur start-up-et kanë qenë të fokusuar në krijimin e mundësive për kredi dhe grante të përballueshme. Qeveria ka ofruar mbështetje në formën e subvencioneve për start-up-et që janë pjesë e sektorëve të manufakturës dhe industri të tjera të reja.
- **Përqindja e realizimit deri në 2025:** Fondi mund të ketë realizuar rreth 50%-60% të objektivave fiskalë deri në vitin 2025, duke ofruar mbështetje për start-up-et dhe duke stimuluar zhvillimin e sektorëve të rinj.

Aspekti Ekonomik

- **Përmbushja e objektivit:** Investimet për start-up-et kanë krijuar mundësi të reja punësimi dhe kanë ndihmuar në forcimin e kapaciteteve të industrisë. Sektorët që përfitojnë më

shumë nga ky fond janë industria e prodhimit dhe sektorët e teknologjisë, ku mund të ketë rritje të konkurrencës dhe zhvillim ekonomik.

- **Përqindja e realizimit deri në 2025:** Duke pasur parasysh dinamikën e zhvillimit të start-up-eve dhe ndikimin në ekonominë e manufakturës, mund të vlerësohet se deri në vitin 2025 do të ketë një përmbushje të qëndrueshme të objektivave ekonomike, rreth 60%-65%.

Përmbushje totale e mbështetjes për sipërmarrjen: 68%

Deri në vitin 2025, mund të vlerësohet që programi i mbështetjes për sipërmarrjen në sektorët më produktivë të ekonomisë dhe krijimi i fondit të kreditimit për start-up-et mund të ketë arritur një përmbushje totale prej 72% në aspektin financiar, fiskal dhe ekonomik, me një vëmendje të veçantë për mbështetje për turizmin dhe industrinë e energjisë rinovueshme.

Përmbushje totale e mbështetjes për manufakturën: 60%

Gjithashtu, fondi i kreditimit për manufakturën është ndoshta në rrugën e duhur për të realizuar më shumë se 65% të objektivave të tij, duke ofruar mundësi të reja financiare dhe mbështetje për rritjen e start-up-eve.